

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Ringe	Hillerslev

Navn:	Navnetype:
Højrup	-torp

Bemærkninger:

Højrup er nævnt første gang 1418 i formen "Hødrup". Forleddet er afledt af enten navneordet eller tillægsordet glda. "høgh", høj. Efterleddet er "-torp", der betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype:	Anlæggelsestidspunkt:
torp	Middelalder

Bemærkninger:

Middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra adelbyen (Hillerslev).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget Vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt langs den nord-sydgående bygade, der mod nord deler sig i to uden om et højdedrag. Gårdene grupperer sig i to, en nordlig gruppe med 2 og en sydlig med 5 gårde., hvoraf den ene ligger et stykke syd for de andre. Husene ligger fordelt i begge grupper.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Engområde øst for byen.

c. Udskiftning

år: 1787 figur: Blokudskiftning. Uregelmæssige blokke i størrelse og figur.

d. Udflytning

ved udskiftningen 3 gårde
 efter udskiftningen Flyttet i det nordøstlige hjørne.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 4 + 1 sås årligt

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Centralfyn. K. Ekstramarginal smeltevandsdal mod syd og øst
Enkelte hatformede bakker og terrænskrænter.

jordbund: Moræneler med større forekomster af diluvialt sand, ferskvandstørv, -dynd.

naturlig afgrænsning: Til alle sider undtagen mod sydøst (Hågerup)

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng og skov
 blandingsøkonomi med store engarealer i et bælte øst for byen samt i ejerlavets sydvestlige hjørne. Skov i det sydlige og østlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

3 af de på udskiftningstiden værende 7 gårde er flyttet ud (1 måske nedlagt senere), og yderligere 1 gård er flyttet et stykke nord for byområdet for at give plads til stationen og det byggeri, der er omkring denne. Jernbanen løber langs bygaden på dens nord-vestlige side. De to gårdtomter i den sydlige ende er ikke bebygget. Toftestrukturen er godt bevaret i den sydlige ende, mens vejnettet stort set og så er intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En lille del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Eng/mose nord for byen. Skov i det sydvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 285 ha., heraf opdyrket i 1688: 41%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	83	44	56	

Bebyggelsesenheder:

	1600-10	1664	1688	1802	1844	1903
Gårde:	1	7	7	7	7	5
Huse:	1	1				
Huse m/ jord:				6	11	13
Huse u/ jord:				5		25
I alt:	2	8	7	18	18	43

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(57%) 1664		1	6	11,9
(71%) 1688	1	5	1	6,3
(57%) 1844	2	4	1	6,9
(60%) 1903	1	4		6,5

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	74	84	165
Børn:	30	35	103
I alt:	104	119	268

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringe	Sogn: Hillerslev
----------	---------------------	-------------------	---------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					5	1	2	
1844	1	3					6	8
1903	1	10					4	28

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 285 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 41%, hvilket er i overensstemmelse med de store eng- og mosepartier. Ejerlavet skove takseredes i 1664 for 28 svins olden. Byen havde i 1688 treårig rotation i 4 vange, hvortil kom en femte mark i årlig drift. Den takseredes i 1684 ret lavt på grund af den ekstensive udnyttelse til 44 tdr.htk. mod 56 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, hvilket formentlig hænger sammen med, at landsbyen husede en mindre hovedgård. Grænsen mod Hågerup er reguleret.

Højrup blokudskiftedes i 1787 og siden er 3 gårde flyttet ud.

Byen domineredes i senmiddelalder af 5 selvejergårde. I 1578 afhændedes den første fra kronen til Fjellebro og i 1583 afhændedes de 4 resterende til den nyoprettede landsbyhovedgård, Højrupgård. Højrupgård kan senere under Gelskov, i hvis jordebog fra 1661, der følgelig optræder 5 gårde i Højrup. Fra 1637 beboedes Højrupgård af Gelskovs ridefoged Palle Kristensen, der inden 1664 erhvervede gården (1664: 20 tdr.htk.) og godset til ejendom. Efter hans død tilfaldt gården kronen i 1679. I 1762 var dette gods overgået til Brahetrolleborg, der da havde 6 egaliserede gårde a 8-4-1-2 $\frac{1}{3}$ tdr.htk. samt 11 huse. Kort tid herefter fik gårdene arvefæstestatus. I 1790'erne lagdes 2 af gårdene sammen til selvejergården Lykkenssæde, hvorpå der blev drevet et høravlingsinstitut med i alt 8 lærlinge i 1802. Endnu i 1903 var langt hovedparten af byen i fæste.

Antallet af gårde (incl. Højrupgård) var fra 1600-tallet til 1844 på 7, men faldt herefter til 5. I 1610 skattemandtallet mangler Højrupgård og gods (skattefri). Hustallet er ligeledes stabilt fra 1762 til 1844, men stiger herefter voldsomt ligesom befolkningstallet i forbindelse med en stationsbydels fremvækst.

Gårdene var i 1684 af normal størrelse. Byen egaliseredes inden 1762.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Ringø	Sogn: Hillerslev
-----------------	---------------------	-------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse**

1) Anlægstype.

Den lille udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har engorientering. Byformen er slynget vejby.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalder af selvejergårde. Sidst i 1500-tallet dukker landsbyhovedgården Højrupgård op, der herefter dominerer bebyggelsen et hundrede år. I 1700-tallet samles byen under Brahetrolleborg, der foretages en egalisering. Overgangen til selveje sker sent. I sidste halvdel af det 19. århundrede vokser en stationsbydel frem.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og præget af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret større eng- og skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.